

Лела ПАВЛОВИЋ

Архивистичко друштво Србије

arhivistickodrustvosrbije@gmail.com

UDK/UDC: 930.25(497.11 Novi Sad) (047)

АРХИВИ – ПРОШЛОСТ КОЈА ТРАЈЕ
Извјештај са Међународног архивистичког саветовања
„НОВИ САД 2021“, Архивистичко друштво Србије
Нови Сад, 6-8. октобар 2021. године

Архивистичко друштво Србије, Државни архив Србије, Архив Војводине и Међуопштински историјски архив Чачак, као партнери, а под покровитељством Министарства културе информисања Републике Србије организовали су у Новом Саду у периоду од 6. до 8. октобра друго по реду саветовање у околностима пандемије Ковид-19. Прво је било у Нишу (2020) када смо због стотинак заражених у Србији били на ивици да одустанемо од организације. Овогодишњу конференцију одржали смо, придржавајући се епидемиолошких мера, у много тежим околностима, када је дневно било 7.000 заражених.

Новоусвојени *Закон о архивској грађи и архивској делатности* (ступио је на снагу у фебруару) није у потпуности заживео због многих подзаконских аката који су у процедури усвајања, те смо са том спознајом кренули у организацију Међународног архивистичког саветовања „Нови Сад 2021“ под слоганом *АРХИВИ – ПРОШЛОСТ КОЈА ТРАЈЕ* са подтемама: *Нова архивска стварност; Архивске зграде и архивска грађа - садашњост и будућност и Извори за повесницу.*

Конферансије сва три дана била је колегиница Ивана Гојковић, која је најавом промотивног филма о Архиву Војводине, започела свечану церемонију отварања. Скупу се после тога обратио речима добродошлице директор Архива Војводине, др. Небојша Кузмановић. После њега поздравни говор одражали су: Лела Павловић, председник АДС, Славица Солонун у име Државног архива Србије, у име Министарства културе и информисања, шеф Кабинета госпође Маје Гојковић, потпредседнице Владе и министарке културе, господин Бранислав Маричић. Он је пригодним речима поздравио учеснике и званично отворио конференцију.

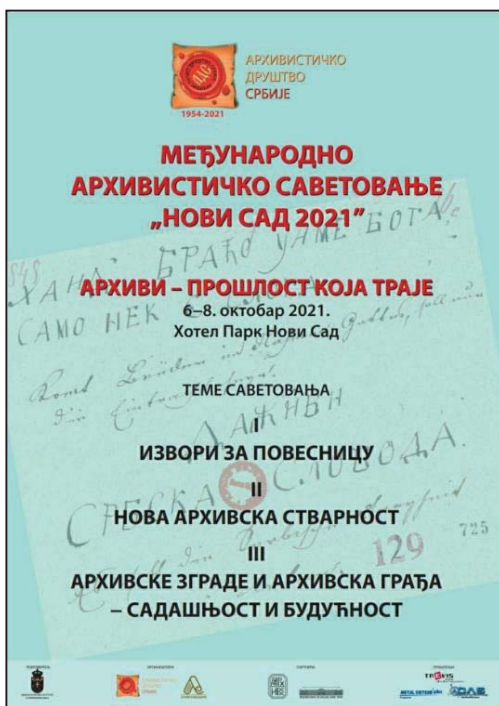
Поздравне говоре одржали су наши драги гости и учесници: мр. сц. Сејдалија Гушић, председник Друштва архивских радника у Федерацији Босне и Херцеговине; Душан Поповић, председник Удружења архивских радника Републике Српске; Стјепан Прутки, из Државног архива Вуковара; др. сц. Иво Орешковић, у име Хрватског архивистичког друштва; директор

Архива Босне и Херцеговине, Данијела Мрда; директор Архива Федерације Босне и Херцеговине, Адмир Хадровић; у име Словеначког архивског друштва, Александра Павшич – Милост из Покрајинског архива у Новој Горици. Поред колега који су говорили о сарадњи и значају саветовања били су присутни:

председница Друштва архивских радника Војводине, Љубица Будаћ, директори и колеге учесници из Архива Војводине, Историјског архива Града Новог Сада, Државног архива Србије, Архива Југославије, историјских архива Ниша, Краљева, Крушевца, Ужица, Зајечара, Кикинде, Београда, Враћа, Панчева, Зрењанина, Пожаревца, Крагујевца, Чачка, Суботице, Сремске Митровице, Лесковца, Војног архива Србије, Архива Брчко дистрикт Босне и Херцеговине; Архива Босне и Херцеговине, Државног архива у Вуковару, Осијеку, Дубровнику, Хисторијског

архива Сарајева, Архива Републике Српске, Архива Федерације Босне и Херцеговине. У радном делу учествовали су и историчари, научни радници из Института за савремену историју, Института за новију историју Србије и Филолошког факултета Универзитета у Београду и Филозофског факултета Свеучилишта у Загребу. Спој науке и архивистике показао се веома корисним јер учимо једни од других и сазнајемо много више него што бисмо да остајемо у својим уско стручним истраживањима. Са нама су били и наши први сарадници на терену, представници стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала (регистратуре), који су учествовали у рализацији Радионице. Као дугогодишњи пријатељи Саветовања били су присутни : *Тревис д.о.о. Београд* и *Digital Archiving Solutions ДАРС д.о.о. Београд* и *Металсистеми Крагујевац*.

После поздравне речи и излагања колегинице Славице Соломун приказан је промотивни филм *Ното Archivist* колега из Националног архива Републике Кореје, који указује на могући нестанак података о

Прилог 1. Плакат Међународног архивистичког саветовања „Нови Сад 2021“.

развоју човечанства, при чему је кључна улога архива и архивиста, чији је задатак да их сачувају и пренесу следећим генерацијама. Уследило је веома занимљиво предавање уважене колегинице, доцентике др. сц. Влатке Лемић, са Свеучилишта у Загребу, чланице Саветодавног одбора Europeane (средишња европска дигитална платформа за културну баштину) потпредседнице ICARUS-а и председнице ICARUS-а Хрватске. Она је приказала пројекте који повезују све архиве и архивисте, без обзира на земљу у којој живе, од којих посебно издвајамо *Time Machine Europe*, који има јединствен потенцијал да јавности представи архивске приче и покаже зашто су архиви и историјски записи важни за разумевање друштва, заједнице и појединаца. Приказујући пројекте на којима раде као огранак европског удружења ICARUS-а, колегиница Лемић је позвала на сарадњу установе и удружења.

Истог дана, 6. октобра 2021. представљен је у едицији *Архивска грађа у теорији и пракси*, четврти број *Зборника радова* са Међународног саветовања архивиста „НИШ 2020“, који је одржан од 7. до 9. октобра 2020. Објављено је 38 радова архивиста и научних радника из Србије, Републике Српске, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске и Бугарске, у издању Архивистичког друштва Србије, уредник је Слободанка Цветковић, остали чланови Редакције су: Ненад Војиновић, Јасмина Живковић, Милорад

Прилог 2. Представљање *Зборника радова* бр. 4, „Архивска грађа у теорији и пракси”.
Милена Поповић Субић, Лела Павловић, др. Љубинка Шкодрић.

Јовановић, Бошко Ракић и Марија Тодоровић. Текстовете је лектурисао Слободан Николић, технички уредила Зорица Смиловић, резимеа је на енглески превела Данијела Јовановић, док је превод текста са бугарског урадио Цветко Иванов. Зборник је штампан у Штампарији „Графопринт“ Горњи Милановац, на 587 страна. Финансијска средства обезбедило је Министарство културе и информисања. У представљању *Зборника* учествовали су Милена Поповић Субић, др. Љубинка Шкодрић, рецензент и Лела Павловић, која се посебно захвалила и истакла рад и залагање

колегинице Слободанке Цветковић, уредника издања, која није могла да присуствује саветовању. На крају првог дана присутнима је представио свој производни програм, дугогодишњи пријатељ Саветовања *Тревис доо Београд*.

Услед тешке епидемиолошке ситуације, број пријављених аутора, којих је у првом тренутку било 53, смањен је на 42, укупно је за саветовање пристигло 39 резимеа радова. Највећи број излагача се определио за подтему *Извори за повесницу*. У четвртак 7. октобра, у преподневној сесији модератори су били Славица Соломун и Стјепан Прутки. Од предвиђених 12 предавача, излагало је 11. Веома занимљиво је било чути излагање доц. др. Мартина Превишића који је истраживао на Хуверовом Институту, тражећи изворе за југословенску повест, преко података о истакнутим политичарима. Др. Љубинка Шкодрић приказала је судбину архивске грађе из касе краља Александра Обреновића, који је трагично настрадао 1903. МА Елма Дервишбеговић, представила је архивску грађу на оријенталним језицима која се чува у Хисторијском архиву Сарајево. Др. Предраг Бребановић, обрадио је Архив Срба у Хрватској кроз заоставштину историчара уметности Ервина Ператонера. Иван Хофман је као извор за проучавање спољне политике послератне Југославије (1949-1971) истраживао Савезну комисију за културне везе са иностранством. Мр Драгош Петровић је приказао културну сарадњу две словенске земље, Југославије и Чехословачке, између два светска рата. Мр. Александра Пијук-Пејчић, осврнула се на сачуване фондове школа као извор за проучавање прошлости. Мр. Маја Николова, обрадила је питање како су функционисали дејчи домови, посебно за децу немачке националности у Војводини, после Другог светског рата. Натали Величковић, позабавила се Регионалном привредном комором, чији је развој допринео напретку града Ниша (1962-1979). Стјепан Прутки, је показао колико је Биђ-босутска водна задруга важан извор за проучавање водопривредне делатности сремског подручја, које повезује суседне државе. Тамара Вијоглавин Манчић, отргала је од заборава *Сестре милосрднице у Брчком*.

Између две сесије одржана је промоција књиге Момчила Вуковића Бирчанина, *Краљ Петар II Карађорђевић*, која је резултат сарадње архива Ужица, Краљева, Српске Православне Цркве, Војводине, Републике Српске и Удружења архивских радника Републике Српске. У представљању књиге учествовали су директор Архива Војводине др. Небојша Кузмановић, приређивач књиге Жељко Марковић, др. Саша Марковић, декан Педагошког факултета у Сомбору Универзитета у Новом Саду, Урош Парезановић из Краљевског дома Карађорђевића. Покровитељ првог издања ове књиге у Србији је Њ.К.В. Престолонаследник Александар.

У наставку сесије модератори су били др. Светлана Стефановић и Александра Пијук Пејчић. Од предвиђених 12 предавања, презентовано је 11. Наташа Раденковић, приказала је рад Главног одбора Црвеног крста –

Окружног одбора у Нишу (1929-1947). Славица Соломун, објаснила је зашто је и колико значајан илустративни материјал у научним истраживањима. Драгана Станисављевић и Бранка Јаначковић, су примерима показали изузетан значај фотографије као историјског извора првог реда. Др. сц. Иво Орешковић је преко оставинских списа Котарског суда у Цавтату пратио аустријску управу у време Краљевине (СХС) Југославије. Невена Карабашевић је обрадила значај породичних и личних фондова архива у истраживању прошлости Ниша. Славко Степановић је проучавајући матичне књиге у циљу генеалošких истраживања, утврдио ограничења и могућности дигиталне перспективе. Горан Милосављевић је кроз један лични фонд, Цветка Рајовића, приказао сегмент националне историје. Др. Светлана Стефановић је кроз фондове Архива Југославије обрадила Међународну годину жена (1975). Др. Драгомир Бонџић је кроз архивску грађу одгонетао питање, тачније колико архивска грађа може да помогне у добијању одговора, да ли је Југославија правила нуклеарну бомбу? Др. Слободан Селинић, се бавио личношћу политичара Ивана Стамболић кроз архивска документа прве половине осамдесетих година 20. века. Мр. Мирјана Богосављевић је проучавала како најбоље сачувати архивске записе о пандемији корона вируса.

У другој сали Хотела Парк упоредо се одвијала и Радионица за архиваре (од 10,30 до 14,00 часова). Учествовало је укупно 16 полазника из 11 регистратура са подручја архива Ужица, Крагујевца, Новог Сада, Ниша, Београда и Пожаревца. Са њима су радиле колеге из Служби заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива у Србији: из Ужица, Чачка, Београда, Новог Сада, Крагујевца, Пожаревца, Крушевца, Лесковца, Косова и Метохије, Ниша, Сремске Митровице, Војног архива, Архива Војводине. Славица Соломун из Државног архива Србије је у дискусији појаснила подзаконска акта везана за превентивну заштиту која су у процедури. Координатор Радионице била је др. Јасмина Живковић, архивски саветник Историјског архива Пожаревац. У жељи да подстакнемо и заинтересујемо рад архивара и ове године смо вредновали њихов труд. Одлука Комисије за избор „Најбоље регистратуре“ за 2021. је била да ове године не доделимо „Признање“, али је постигнута сагласност да регистратуре, *Предузеће за телекомуникације „Телеком Србија“ АД Београд Нишка Регија* и *Предузеће „ЗЛАТИБОРАЦ АГРАР Д.О.О. Мачкат* које испуњавају све критеријуме, добију Захвалницу. Похвалили смо архивске саветнике Стојанку Бојовић, Невену Крабашевић из Службе заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива ИА Ниш и Мирослава Дучића, начелника Службе у ИА Ужице, који су предложили регистратуре. О раду Радионице јавност је била упозната кроз посебан извештај. Након слободног поподнева, приређена је свечана вечера.

У петак 8. октобра, пре друге сесије, представљен је *Архивски гласник* бр. 15 (за 2020. годину). О малом јубилеју, досадашњим бројевима часописа, о значају за струку и раду на добијању што више правих информација из свих архива у Србији говорили су: Љиљана Дожић, уредник информативног гласила Архивистичког друштва Србије, Јасмина Живковић, сарадник у скоро свим бројевима часописа и Лела Павловић, председница АДС у име издавача. Упућен је позив за достављање предлога за тему броја и за достављање прилога за 16 број *Архивског гласника*.

Прилог 3. Учесници Међународног архивистичког саветовања „Нови Сад 2021“.

Имали смо велику част да је у другом радном дану саветовања са нама био директор Холокауст Меморијалног Центра у Будимпешти др Тамаш Ковач са сарадницима.

Друга сесија чији су модератори били Југослав Вељковски и Горан Милосављевић имала је две теме: *Нова архивска стварност; Архивске зграде и архивска грађа-садашњост и будућност*. На програму је било 14 предвиђених, али је пред публиком презентовано 13 реферата. Никола Ацић одржао је предавање о практичној примени јединственог архивског информационог система у Србији- *АРХИС*. Татјана Драгићевић поделила је са осталима своја искуства о уносу података у јединствени информациони систем за архиве у Републици Србији. Дарко Маринковић објаснио је начин дигитализације Војног архива „ИДА 2.0“. Сађида Балта говорила је о свом искуству на сређивању фондова из области јавне управе и јавне

службе у Архиву Федерације Босне и Херцеговине; Ерика Жилић Винцетић се осврнула на архивистичку обраду и аналитичко сређивање разгледнице у архивским фондовима; Снежана Петров је реферисала о ретко приказаном проблему о етици у конзервацији архивске грађе. Синиша Домазет је представио простор и сараднике Архива Босне и Херцеговине. Наташа Малобабић Вукић и Југослав Вељковски говорили су о значају депоа у заштити архивске грађе. Марија Тодоровић је поставила питање колико је започела практична примена *Закона о архивској грађи и архивској делатности*. Стојанка Бојовић је објаснила какво је стање архивске грађе и документарног материјала правосудних органа у Нишу после Другог свеског рата. Др. Јасмина Живковић говорила је о јавним извршитељима у систему заштите архивске грађе. Душко Грбовић се осврнуо на повезаности завичајног музеја и архива у Јагодини. Маја Ђуричанин колико је делатност Историјског архива Града Новог Сада довела до уциљу развијања свести о значају локалне историје и неговања културе сећања. Бојана Јовац и Јелена Ковачевић су увиделе да се нова архивска стварност повезује и са пандемијом Ковид-19.

Закључке је дефинисала и изнела трочлана Комисија: Милена Поповић Субић (Архив Војводине), Славица Соломун (Државни архив Србије) и Јасмина Живковић (Историјски архив Пожаревац), те је након краће дискусије Саветовање завршено у петак, 8. октобра у 14,00 часова.

Опште је мишљење да је Међународно архивистичко саветовање „Нови Сад 2021“ одржано у Новом Саду од 6. до 8. октобра 2021. у организационом и радном делу добро осмишљено, да су публикације које су штампане, *Зборник радова* 4 и *Архивски гласник* 15, достигли завидни ниво, на шта можемо бити поносни и захвални ауторима радова, редакцијама, Извршном и Надзорном одбору АДС. Овогодишња конференција показала је већу заинтересованост за теме из историографије (24) у односу на теме из архивистике као научне дисциплине (14). Важан сегмент конференције била је Радионица и ангажовање колега који воде Службу заштите архивске грађе и документарног материјала ван архив који су позвали представнике стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала са својих територија, и на тај начин наставили добру праксу стручног усавршавања архивара.

Закључак са овогодишњег Саветовања би могао да постане крилатица: *све зависи од људи*. Од добрих домаћина, вредних сарадника и аутора, директора архива који су омогућили својим колегама да присуствују конференцији, агенцији која се одрекла финансијске добити, до етичког схватања струке, јер су сви ангажовани радили из чистог ентузијазма.